

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
(назва навчальної дисципліни)

Освітня програма	освітньо-професійна програма «Право інформаційної безпеки»
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Форма навчання	денна
Статус навчальної дисципліни	обов'язкова
Мова викладання	українська

КИЇВ – 2023

№881

Робочу програму навчальної дисципліни розглянуто та затверджено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права ННГІ від 29 червня 2023 р. протокол № 9.

1. Опис навчальної дисципліни

Показник	Значення показника
Курс (и)	1
Семестр (и)	2
Обсяг (кредити ЄКТС/години)	4/120
Кількість змістових модулів	2
Розподіл годин за видами навчальної діяльності:	
лекції (Л)	38
семінарські заняття (СЗ)	38
самостійна робота (СР)	44
форма підсумкового контролю (<i>семестр</i>)	екзамен (2)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета та основні завдання вивчення навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів першооснов юридичних знань щодо загальних закономірностей та специфічних рис походження держави і права як в цілому, так і у певних регіонах та країнах; їх сутності та особливих форм; розвитку та функціонування, занепаду і загибелі одних державно-правових систем та заміни їх іншими.

Завдання:

- формування у студентів міцних знань з актуальних проблем історичного розвитку держави і права в окремих зарубіжних країнах;
- формування у студентів юридичного мислення, необхідного для теоретичного засвоєння та використання права;
- формування у студентів навичок самостійного аналізу історико-правових джерел та вміння використовувати історичний досвід для вирішення сучасних завдань;
- створення передумов для вивчення інших юридичних дисциплін (теорії держави і права, історії держави і права України, конституційного права, міжнародного права).

2.2. Результати навчання

Обов'язкова навчальна дисципліна «Історія держави і права зарубіжних країн» спрямована на досягнення програмних результатів навчання, які в інтегрованому (синтезованому) вигляді визначені у профілі освітньо-професійної програми «Право інформаційної безпеки» (реєстр. №29/1/7-7380/ві від 30.08.2024), а саме:

PH-03	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
PH-05	Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.
PH-06	Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.
PH-11	Мати базові навички риторики.
PH-12	Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.
PH-13	Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
PH-14	Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.
PH-17	Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.
PH-19	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
PH-20	Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів, тем навчальних занять	Кількість годин					
	Усього	Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СР
Семестр 1						
Змістовий модуль 1. Держави і право давнього світу та середніх віків						
ТЕМА 1. Вступ до навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн».	5	1				4
<i>Лекція 1.</i> Історія держава і права зарубіжних країн як наука та навчальна дисципліна.		1				
<i>Самостійна робота 1.</i> Методологічні засади навчальної дисципліни «Історія держава і права зарубіжних країн».						4
ТЕМА 2. Рабовласницькі держави і право країї стародавнього Сходу.	7	1	2			4
<i>Лекція 1.</i> Державність і право країн Давнього Сходу.		1				
<i>Семінарське заняття 1.</i> Особливості державно-правового розвитку країн Давнього Сходу.			2			
<i>Самостійна робота 1.</i> Рабовласницький тип держави і права.						4
ТЕМА 3. Рабовласницькі держави і право країн античного світу.	12	4	4			4
<i>Лекція 1.</i> Історико-правова реальність Стародавньої Греції.		2				
<i>Семінарське заняття 1.</i> Державність і право Стародавньої Греції.			2			
<i>Лекція 2.</i> Історико-правова реальність Стародавнього Риму Державно-правові інститути Візантійської імперії.		2				
<i>Семінарське заняття 2.</i> Державно-правовий розвиток Стародавнього Риму. Візантійська імперія як правонаступниця античного світу.			2			
<i>Самостійна робота 1.</i> Державно-правова ідеологія країн античного світу.						4
ТЕМА 4. Феодальні держави і право країн Західної Європи.	12	4	4			4

<i>Лекція 1.</i> Історико-правові аспекти становлення германської державності в Середньовіччі.		2				
<i>Семінарське заняття 1.</i> Державно-правовий розвиток германців за доби Середньовіччя.			2			
<i>Лекція 2.</i> Державність і право феодальних Франції та Англії.		2				
<i>Семінарське заняття 2.</i> Основні джерела і риси феодальної державності та права Франції і Англії.			2			
<i>Самостійна робота 1.</i> Феодальний тип держави і права.						4
ТЕМА 5. Держави і право країн Сходу за доби Середньовіччя.	16	6	6			4
<i>Лекція 1.</i> Історико-правова реальність середньовічних мусульманських держав.		2				
<i>Семінарське заняття 1.</i> Державно-правовий розвиток середньовічних мусульманських країн			2			
<i>Лекція 2.</i> Середньовічна державність і право монголо-татар.		2				
<i>Семінарське заняття 2.</i> Особливості державно-правового розвитку монголо-татар у Середньовіччі.			2			
<i>Лекція 3.</i> Середньовічна державність і право далекосхідних країн.		2				
<i>Семінарське заняття 3.</i> Особливості державно-правового розвитку середньовічних країн Далекого Сходу.			2			
<i>Самостійна робота 1.</i> Східна традиція права: становлення, риси, співвідношення із західною традицією права.						4
ТЕМА 6. Середньовічна державність і право країн Південно-Східної Європи. Середньовічна Московія	12	4	4			4
<i>Лекція 1.</i> Державно-правовий розвиток країн Південно-Східної Європи в Середньовіччі.		2				
<i>Семінарське заняття 1.</i> Історико-правова реальність країн Південно-Східної Європи в Середньовіччі.			2			
<i>Лекція 2.</i> Державно-правовий розвиток Московії в Середньовіччі.		2				
<i>Семінарське заняття 2.</i> Історико-правова реальність Московії в Середньовіччі. Модульна контрольна робота №1			2			
<i>Самостійна робота 1.</i> Реформаційні рухи на Балканах та їх державно-правове значення.						4
Всього годин за змістовий модуль 1	64	20	20			24
Змістовий модуль 2. Держави і право нового та новітнього часу						
ТЕМА 7. Буржуазні держави і право країн Заходу.	20	8	8			4
<i>Лекція 1.</i> Англійська буржуазна революція та становлення англійських буржуазних держави і права.		2				
<i>Семінарське заняття 1.</i> Державно-правовий розвиток буржуазної Англії.			2			
<i>Лекція 2.</i> Особливості державно-правового становлення США.		2				
<i>Семінарське заняття 2.</i> Державно-правовий розвиток США за доби Нового часу.			2			
<i>Лекція 3.</i> Велика французька буржуазна революція та державно-правовий розвиток Франції в ХУІІІ-ХІХ ст.		2				
<i>Семінарське заняття 3.</i> Державно-правовий розвиток Франції за доби Нового часу.			2			
<i>Лекція 4.</i> Становлення буржуазних Німеччини та Італії.		2				

<i>Семінарське заняття 4.</i> Державно-правовий розвиток Німеччини та Італії за доби Нового часу.			2			
<i>Самостійна робота 1.</i> Буржуазний тип держави і права.						4
ТЕМА 8. Держави і право країн Східної Європи, Азії, Центральної і Південної Америки за доби Нового часу.	12	4	4			4
<i>Лекція 1.</i> Особливості виникнення та розвиток держави і права країн Південно-Східної Європи та Азії за доби Нового часу.			2			
<i>Семінарське заняття 1.</i> Особливості державно-правового розвитку країн Південно-Східної Європи та Азії за доби Нового часу.			2			
<i>Лекція 2.</i> Держави і право країн Центральної та Південної Америки за доби Нового часу.			2			
<i>Семінарське заняття 2.</i> Історико-правова реальність країн Центральної і Південної Америки за доби Нового часу.			2			
<i>Самостійна робота 1.</i> Доколоніальна державність і право країн Східної Європи, Азії, Центральної і Південної Америки.						4
ТЕМА 9. Країни Заходу до і після другої світової війни.	14	4	4			6
<i>Лекція 1.</i> Державно-правовий розвиток країн західної демократії в новітній період.			2			
<i>Семінарське заняття 1.</i> Особливості державно-правових інститутів країн західної демократії в новітній період.			2			
<i>Лекція 2.</i> Особливості політико-правових інститутів країн із недемократичними політичними режимами в першій половині ХХ ст.			2			
<i>Семінарське заняття 2.</i> Особливості державно-правових інститутів за доби фашистської, нацистської та військово-монархічної диктатур.			2			
<i>Самостійна робота 1.</i> Історія становлення сучасного міжнародного правопорядку.						6
ТЕМА 10. Розпад колоніальних імперій і його державно-правові наслідки.	10	2	2			6
<i>Лекція 1.</i> Утворення самостійних держав у Східній Європі, Азії, Африці, Центральної і Південній Америці до і після Другої світової війни.			2			
<i>Семінарське заняття 1.</i> Виникнення, становлення та розвиток незалежних держав у Східній Європі, Азії, Африці та Латинській Америці. Модульна контрольна робота №1			2			
<i>Самостійна робота 1.</i> Державно-правова сутність колоніалізму та його наслідків.						6
Всього годин за змістовий модуль 2	56	18	18			20
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЕКЗАМЕН						
ВСЬОГО ГОДИН ЗА НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ	120	38	38			44

Організаційно-методичні вказівки до проведення навчальних занять та контрольних заходів: лекція 1 за темою 1 змістового модуля 1 проводиться спільно з лекцією 1 за темою 2 змістового модуля 1.

4. Основні методи навчання

Під час вивчення навчальної дисципліни «Історія держави і праві зарубіжних країн» використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: пояснення, інструктаж, розповідь, бесіда, навчальна дискусія;
- наочні методи: ілюстрування, демонстрування;
- практичні методи: вправи, практичні роботи;
- інші методи: індукції і дедукції, аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, конкретизації, виділення головного.

5. Оцінювання результатів навчання

5.1 Результати навчання здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни оцінюються за 100-бальною шкалою як сума балів поточного та підсумкового контролю із застосуванням наступних вагових коефіцієнтів, загальна сума яких дорівнює 1:

Вид контролю	Ваговий коефіцієнт
Поточний контроль (К)	60
Підсумковий контроль (ПК)	40

Підсумкова семестрова оцінка (ПСО) обчислюється за формулою: $ПСО=К+ПК$

5.2. Складниками для обчислення балу поточного контролю здобувача вищої освіти є:

Види навчальної діяльності	Кількість банів (максимальна)
Робота на лекціях (ведення конспекту лекцій або інше)	10
Робота на семінарських заняттях	5
Виконання завдань для самостійної роботи	5
Виконання модульної контрольної роботи	10

Мінімальна кількість балів для допуску до підсумкового контролю - 20.

5.3. Шкала оцінювання здобувача вищої освіти

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	<i>Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок.</i> Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
B	84-89	<i>Дуже добре – вище середнього рівня, але з кількома помилками.</i> Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.
C	75-83	<i>Добре – загалом правильна робота, але з певною кількістю помилок.</i> Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких

		є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
D	65-74	<i>Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків.</i> Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
E	60-64	<i>Достатньо – виконання задовольняє мінімальні вимоги.</i> Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
FX	35-59	<i>Незадовільно – потрібна додаткова робота.</i> Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
F	1-34	<i>Незадовільно – потрібна значна додаткова робота.</i> Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

6. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки ; [Бандурка О. М., Швець Д. В., Бурдін М. Ю., Головка О. М., та ін. ; вступ. слово О. М. Бандурки]. Харків : Майдан, 2020. 618 с.

2. Шигаль Д.А. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підгот. до іспиту. – Харків : Право, 2023. – 198 с.

Додаткова література:

1. Окіпнюк В. Т., Іванов О. Ю. Історія держави і права зарубіжних країн: у питаннях та відповідях : навч. посіб. Вид. 2-е, переробл. та доповн. Київ : НА СБУ, 2019. 203 с

2. Кримський А. Історія Туреччини. Київ - Львів - Олір, 1996. 292 с.

3. Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн: навчальний посібник. Київ: Центр навч. літератури. 2019. 730 с.

4. Бродський Р.М., Енольський З.А. Нова історія країн Азії та Африки. Київ 1979.285 с.

5. Галіль Іналджик. Османська імперія. Класична доба 1300 - 1600. / Іналджик Галіль - К.: Критика. - 1998. - 286 с.

6. Дмитренко В.Р. Розвідка та інші таємні служби стародавнього Риму і його супротивників. /В.Р. Дмитренко. - Львів: Кальварія. - 2008. - 752 с.

7. Іванов О. Ю. Генезис державності на території Криму (середина XV ст. - 2019 р.): історико-правове дослідження. Київ : НА СБУ, 2019. 152 с.

8. Іванов О. Ю. Державно-правова ідеологія Монгольської імперії (1206— 1279) як предтеча російського експансіонізму / О. Ю. Іванов // International scientific and practical conference «Legal science, legislation and law enforcement practice: regularities and development trends» : conference proceedings, October 30-31, 2020. Lublin : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2020. P. 41-45.

9. Іванов О. Ю. Етнічні витоки європейської цивілізації як основи правового простору. *Часопис Київського університету права. 2019. № 1. С. 47-51*

10. Іванов О. Ю. Політико-правове оформлення інтеграції Кримського Ханства до складу Російської імперії (1783 р. - середина XIX ст.) / О. Ю. Іванов //

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. - 2017. - № 1 (104). - С. 82-86.

11. Іванов О. Ю. Польська державність Х-XVIII ст. як об'єкт московської експансії: історико-правовий вимір. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2020 № 51. С. 9-12.

12. Іванов О. Ю. Становлення централізованої державності в Японії (I—VII ст. ст.): історико-правовий аспект. *Часопис Київського університету права*. 2018. №3. С. 32-36.

13. Іванов О. Ю. Юридичне забезпечення експансії Російської імперії на Балканах (кінець XVIII - друга половина XIX ст. ст.). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка (серія «Юридичні науки»)*. 2019. №1. С. 12-20.

14. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. Харків : ХНУВС, 2021. 595 с.

15. Катрич В.М. Держава і право стародавнього Риму. / В.М. Катрич - К. - 1974.

16. Катрич В.М. Історія рабовласницької держави і права Стародавньої Греції. В.М. Катрич. Київ, 1969.

17. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: навч. посібник / В.М.Бесчастний та ін. - К.: Знання. - 2008. - 467 с.

18. Конституційне законодавство зарубіжних країн: Хрестоматія /Упор. В.О.Ріяка, К.О.Закоморна. - К.: Юрінком Інтер - 2007. - 384 с.

19. Макарчук В.С. Римське приватне право: Навч. посіб. Київ: Атіка, Харків: Право, 2015. 255 с.

20. Ріяка В.О. Конституційне законодавство зарубіжних країн: хрестоматія /Упор. В.О.Ріяка, К.О.Закоморна. - К. - 2007. - 384 с.

21. Страхов М.М. Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і Північній Америці. /М.М. Страхов - К. -1991.

22. Тихоненков Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн. Відповіді на екзаменаційні питання. Київ: Право, 2022. 248 с.

23. Тищик Б. И. Історія держави і права Сполучених Штатів Америки (XVIII ст. - 1918 р.). Львів: ЛНУ, 2008. 157 с.

24. Тищик Б. Й. Історія держави і права Стародавнього світу. Львів: Світ, 2001. 384 с.

25. Тищик Б. Й. Історія держави і права Франції (1789 - 1918 рр.). Навч. посібник. Львів: ЛНУ, 2008.

Тищик Б., Липитчук О., Кольбенко А. Історія держави і права зарубіжних країн. Новітній час (1918 р. - початок ХХІ ст.). Львів: Світ, 2016. 720 с.

26. Трофанчук Г.І. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник / Г.І. Трофанчук. - Київ: Юрінком Інтер. - 2019. - 448 с.

27. Шаповал В. Вищі органи сучасної держави. Київ 1995. 187 с.

28. Щербатюк В. М. Історія держави і права зарубіжних країн. Курс лекцій. Київ: Фенікс, 2021. 538 с.

29. Юридична енциклопедія: у 6 томах. Київ, 1998-2004.

Адреса розміщення робочої програми навчальної дисципліни: платформа дистанційного навчання НА СБ України (moodle.nasbu.edu.ua), електронний ресурс кафедри теорії та історії держави і права, бібліотеки НА СБ України.

7. Дані про перегляд робочої програми навчальної дисципліни

№ п/п	Дата, номер протоколу засідання кафедри (спільного засідання кафедр)	Рішення за результатами перегляду	Підпис керівника кафедри
1.	ч.п. № 1 від 02.09.23	Рішення виконано ОТТ та навч. н.а. № 29/11/7-7500/6 від 30.08.2023р. державна архівація. Ву. Зини.	
2.			
...			

№ 887
 24.05.01
 19.07.23

29/1/6-4284/61
 19.07.23